

La política és un ideal per Plató?

Pere Lleixà Lizarte

Aquest és un article que vol ser més políticament correcte del normal, si se'm permet fer una juguesca a mode d'ironia amb els mots de l'ideal platònic de la polis. Per tant, i resseguint les ensenyances que ens transmeten els "Diàlegs" del vell Plató amb aquesta acurada selecció dels textos de "La República" per a la Selectivitat, començaré de forma excepcional per la conclusió personal. També vull plantejar-vos ja d'entrada unes preguntes cabdals per fer bullir l'olla, perquè sobre aquestes mateixes preguntes balla com una sopa de lletres tot el seu discurs polític en els diferents "Diàlegs":

Plató sabia que el seu ideal polític de "res-pública" (la "cosa pública") només existia com a verdadera i com a ideal en els seus escrits, i que potser no seria real enlloc més?. El seu ideari de ciutat ideal és com un peix que es mossega la cua? Tot plegat es redueix a l'exposició relatada d'un atzucac d'idees sense arribar a concretar res de cert i de real, deixant lliure l'imaginari de cadascú? De fet, el vell filòsof emprà expressament un estil literari de diàlegs per argumentar i explicar-se, i que endebades fa veure que ho fa tot excepte concretar: ni tan sols ell mateix s'hi posa com a actor, tot i les seves agitadaes vivències a la polis grega. Hem de seguir doncs els seus vells i bells consells de la Carta VII, on fa referència a "allò que es diu més enllà del que s'escriu (la cosa-en-sí o cosa mateixa), o del que no se'n pot escriure, i que és transferència de saviesa acadèmica de mestres a alumnes pels segles dels segles"?.

Per corroborar el que us dic i sense anar més lluny corren temps convulsos políticament parlant, i pel que fa a la nostra Catalunya, els dies que ens toca viure als que estimem el saber i el pensament lliure són talment els més importants de la seva història. La lectura dels textos de Selectivitat de "La República" de Plató ens porten pels camins, dreceres i averanys de la política on qualsevol s'hi pot perdre sense cap més destí que el de deixar-se emportar pel joc dialèctic platònic, amb un continu reguitzell de preguntes, respostes, explicacions, dubtes i històries, i totes elles apunten com una sageta a l'objectiu que us esmento només començar l'article: fer-nos una idea política d'allò que entre tots considerem més just com a sistema de govern de la polis (és a dir, la "ciutat-estat") o a preguntar-nos quina és la justa mesura política d'una societat per ser governada amb

justícia i per a tothom. La “*mesotés*” aristotèlica, en termes polítics, era la “Ciutat-Estat”? Una gran ciutat com Barcelona és ingovernable doncs? Les províncies romanes són una derivació sols en termes lingüístics de la mesura política heretada dels grecs pels romans?.

A aquestes alçades intueixo que gairebé tothom s’ha llegit una bona part dels clàssics grecs i que una minoria voluntària forma part d’allò que ells en deien ser un “idiotés”, i que és el contrari de viure a la polis i per la polis, implicar-s’hi de debò en la seva gestió, en el seu desenvolupament, en proposar-hi millores, en la recerca del bé comú per a tothom, sigui quina sigui la seva classe social, treball, color de pell, sexe i creences. Per tant, i seguint amb les idees, viure políticament fora de la polis em sembla impossible, per radical. “*L’home és un animal polític*” va escriure Aristòtil, i crec que amb raó. Diu Plató que en el cor de tot aquell que s’hi impliqui (i més encara, com ho fan els polítics professionals al servei de la polis en el S.XXI, afegeixo) ha d’haver-hi la idea de la Justícia, o si més no, un concepte de Justícia que es recolzi en una retòrica en la qual els judicis polítics del governant el mantinguin dempeus davant els seus governats. O és que potser “*La República*” de Plató és al cap i a la fi només un malson racionalista sobre l’estat?. En quin punt ens situem entre el món de les idees polítiques i la seva inconcreció en la realitat? On és i qui sap on para la “democràcia real”?

Plató ens diu que “*d’allò que entenguem (el quid de la qüestió!) entre justícia i injustícia ha d’esdevenir del tracte entre els uns i els altres dins de la polis*” (372a). Per tant, de la convivència diària i de l’interès col·lectiu per assolir un objectiu comú com a idea de “bé”, de “justícia”, de “bellesa”, o de “veritat” és d’on ha de brollar aquesta idea política de la que ens parla el filòsof grec (368c-376c, Llibre II). I és aquí on em sorgeix una altra qüestió important, a l’hora de fer els possibles per entendre’ns amb els altres conciutadans: Estem o no capacitats per entendre i copsar allò que pensen i senten els altres?. “*Com no hauria de ser un amant d’aprendre aquell que delimita mitjançant el coneixement i el desconeixement allò propi d’allò aliè?*” (376b). No hem de cercar la política als nous temples del poder i de govern, sinó on és l’altre a la polis, enmig del poble sobirà, demòcrata i lliure. La política és la “potència” de la ciutat, i és obvi que històricament no resisteix impassible el pas dels temps, i canvia a cada moment tanmateix com canvien les societats i les circumstàncies.

Plantegem ara la qüestió del conciutadà i veí a la inversa i extrapolant-ho a dia d'avui: És possible un governant per entendre's amb el veí només conegui el seu propi idioma? I si efectivament ens hem de tractar amb els altres globalment parlant, com es pot entendre i comprendre el món democràtic de nacions desunides, amb l'onada de refugiats que envaeix Europa fugint de guerres i penúries vàries, que els mateixos països que no els acullen no han volgut ni pogut aturar per interessos foscos?.

Com pregunta Trasímac *“la justícia és l'interès del més fort”*?. Si la resposta és “sí”, llavors acceptem el darwinisme social com a mesura per repartir justícia, al més pur estil de l'evolucionisme dels animals no racionals? Ha de tenir més drets qui més diners tingui? Ens conformem amb la màxima imposada pel capitalisme neocon més ferotge que diu que *“s'han de socialitzar pèrdues i privatitzar els beneficis”*?

En el seu llibre *“Algo va mal”* l'historiador i pensador Tony Judt ens diu : *“ (...) perquè en els debats públics, la Filosofia Política ha sigut ocultada i enfosquida per la Economia clàssica”*. Som al capdavant d'un grandió eclipsi del pensament mundial? Hem canviat, com en un joc de cromos infantil, la *“guerra bruta”* per la *“pau bruta”* del sistema capitalista? Us pregunto un altre cop, és més feliç el just o l'injust, tal i com ens planteja Plató? És la justícia només una creació política ideada però mai assolible? O potser és hora de posar al damunt del taulell obres com la *“Utopia”* de Tomás Moro, per tal de fer palesa la possibilitat de la barreja entre política i utopia, entre saber i poder?

Només la política ens permet la construcció de la ciutat ideal, o potser l'ètica i la moral hi tenen quelcom a dir? *“La pau perpètua”* de Kant és possible doncs, o tampoc? Què és i per a què serveix avui dia el contracte social de Hobbes, si dins la Constitució d'un país de la CEE no hi cap un trist article que parli del dret a decidir a les urnes el futur polític de tot un poble lliure, alegre i pacífic?.

En una xerrada amb un company d'estudis a la Universitat de Barcelona vam fer esment que la Filosofia Política tracta de que el càrrec de polític ha de ser un servei i no una utilitat, i que el càrrec és un mitjà per assolir el bé majoritari pel poble, i no un *telós* dels seus interessos personals. On acaba i on comença doncs *allò públic i allò privat* de la ciutat?. Aquí ha una tensió entre Filosofia i Política històricament complicada i difícil de resoldre, i el dret sobre la propietat ho va acabar d'adobar. Perquè ens ha de quedar ben clar a tots plegats que l'Economia cerca el bé comú, i la Crematística cerca el benefici particular!

Tornem a situar l'escenari dels fets a dia d'avui amb un altre reguitzell de qüestions sense resoldre: Als poders legislatiu, executiu, judicial i dels mitjans de comunicació, hi hem d'afegir el poder financer, d'una vegada per totes? Per tant, realment el lloc de la Filosofia és lluny de la ciutat? La Política és tan sols una munió de bones idees, però irrealitzables? Des dels temps dels clàssics però, l'abisme entre la Filosofia i la Política és intrínsec i conseqüència de les pròpies condicions de possibilitat de cadascuna d'elles? Darrerament, i seguint ara amb els *constructors polítics* (els professionals de *la-cosa-en-sí*, vaja) es parla massa i malament de la necessitat de *bastir ponts de diàleg entre el poble i el poder*. Em pregunto, estorat: Poden fer-nos aquesta proposta sense envermellir-se? És possible fer-ho i que ho facin ells? On el faran el pont? Com el faran? I amb quins materials? Que no es suposa que hi eren ja per definició política, els ponts? Si no hi eren, qui els ha enderrocat i per quins motius i interessos? Qui els pagarà (política i socialment) els ponts?. És possible cercar unes noves bases morals d'un sistema capitalista que s'atreveix a especular amb els vots?.

Amb el *mite de la caverna* (514a-520a, Llibre IV) Plató va pretendre justificar en el seu rerefons la filosofia política, la conveniència i la necessitat de que la filosofia es giri cap a la política i es faci política, amb el ferm compromís de construir un missatge nou per la polis. És impossible per tant la defensa d'una política sense filosofia, sense la utopia, sense el "cant de les sirenes" d'Ulisses, un altre mite històric i potent, amb el vel de les verges com allò que protegeix i amaga la *aletheia* (veritat) abans de ser-nos mostrada i desvelada? Ens cal una nova reinterpretació dels mites i un retorn posterior i nou al *logós*? Fins a quin punt la *doxa* (opinió) ha de ser tinguda en compte en aquest joc?.

I ja per acabar l'article recupero la referència inicial del que ens diu Plató al respecte de "la cosa mateixa" o "cosa-en-sí" a la Carta VII, i aplicable als seus escrits:

"Sobre això no hi ha cap escrit meu ni mai podrà haver-n'hi cap. No hi ha, en efecte, cap manera de dir-ho, com les altres disciplines, sinó després d'haver estat molt temps al voltant de la cosa mateixa, i després de molta convivència. Llavors sobtadament neix en l'ànima, com de l'espurna de foc neix la llum, i es nodreix a sí mateixa".

Si no es pot escriure, ni s'ha escrit, si no es pot dir "la cosa mateixa" més que després de "molta convivència" entre "ens" semblants en el pensar, cal preguntar-nos ¿No ens està ensenyant Plató, directament, quin és el camí a desfer, precisa i justament després

d'haver caminat tants anys de puntetes i a cegues per sobre de tots i cadascun dels seus cèlebres “*Diàlegs*”? Dit d'una altra manera, però potser amb les mateixes maneres: ¿A què respon, o millor dit a quina pregunta hem de respondre, quan des de temps remots encara no ens hem aturat en l'afany de “*cosificar*” el món que ens envolta, davant l'allau d'una realitat (política) que se'ns escapa?.

I com que he començat l'article pel final, l'acabo pel que podria ser un teòretic principi, amb una proposta del que seria el corol·lari de “*La República*” i de la resta de “*Diàlegs*” del filòsof Plató: L'eterna problemàtica sobre el que es pensa i el que es diu després d'això, el que es volia dir i el que s'interpreta, el que es volia escriure i el que realment s'acaba llegint, o potser en altres termes, a qui escrivim i qui ens llegeix finalment. I què és sinó una gegantina i monstruosa idea aquesta *cosa mateixa*, la política o govern de la polis?.
